

Työttömyysturva ja aktiivimalli omaishoitotilanteessa

Kuinka lakia luetaan –seminaari 31.10.2018 Tampere

Juristi Eeva Vartio
Kela

Kela|Fpa[®]

Esityksen sisältö

Kenelle maksetaan työttömyysetuutta?

Kuka päättää työttömyysturvasta?

Kuka maksaa työttömyysetuutta?

TE-toimiston rooli työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautuneen omaishoitajan työttömyysturva-asiassa

Kelan ja työttömyyskassojen rooli omaishoitajan työttömyysetuuden määrän laskemisessa (palkan määrittäminen, työtulojen sovittelu, omat sosiaalietuudet, aktiivimalli)

Kenet työttömyysturvalaki turvaa?

Työttömyysetuuteen on oikeus kokoaikatyötä hakevalla työttömällä työnhakijalla.

- Kokoaikatyötä hakevana pidetään työnhakijaa, jonka työnhaun ja mahdollisen työllistymissuunnitelman **tavoitteena on työllistyminen kokoaikatyöhön**.
- Työttömällä tarkoitetaan henkilöä, joka **ei työllisty** yhdenjaksoisesti **päätömisesti** yli kahta viikkoa yrittäjänä tai **omassa työssä** tai yli kahta viikkoa kokoaikatyössä sekä lomautettua. Työttömänä pidetään myös sitä, joka on itse hakemallaan työvapaalla, jonka ajalle sovittu kokoaikatyö päättyy ilman henkilön omaa syytä.
- Työnhaun voimassaolon ajalta maksetaan työttömyysetuutta.

Mitä työttömyysturvalaki turvaa?

Työttömyysturvalla korvataan työttömyydestä aiheutuvia taloudellisia menetyksiä.

Työttömyysturvan turvin työttömällä työnhakijalla on mahdollisuus hakea työtä ja parantaa edellytyksiään päästä tai palata työmarkkinoille.

Työttömyysetuuden saajan yleiset velvollisuudet:

- työn ja koulutuksen hakeminen aktiivisesti
- TE-toimiston kanssa yhdessä laaditun työllistymissuunnitelman toteuttaminen
- hakeminen ja osallistuminen työllistymistään edistäviin palveluihin ja toimenpiteisiin

Työttömyysturvasta päättävät TE-toimistot sekä Kela ja työttömyyskassat

Työnhakijasta työttömyysetuuden saajaksi

- Työttömäksi työnhakijaksi rekisteröidytään TE-toimistossa.
- TE-toimisto arvioi, onko työnhakijalla työvoimapoliittisia edellytyksiä saada työttömyysetuutta (työvoimapoliittinen lausunto).
- TE-toimisto lähettää työvoimapoliittisen lausunnon työttömyysetuuden maksajalle (Kela tai työttömyyskassa).
- Työttömyysetuuden maksaja antaa työttömyysetuutta hakeneelle työnhakijalle päätöksen, jonka yhteydessä työnhakija saa tiedon työvoimapoliittisesta lausunnosta. Työvoimapoliittisesta lausunnosta ei voi erikseen valittaa.
- Työttömyysetuuden maksajan antamaan päätökseen TE-toimiston antamasta työvoimapoliittisesta lausunnosta voi hakea muutosta sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalta.

TE-toimiston työvoimapoliittinen lausunto

TE-toimisto tutkii, miten seuraavat asiat vaikuttavat oikeuteen saada työttömyysetuutta:

- Palkkatyö (yli kaksi viikkoa kestävä kokoaikatyö estää työttömyysetuuden saamisen)
- Opiskelu (päätoiminen opiskelu estää työttömyysetuuden saamisen)
- Yritystoiminta ja oma työ (päätoiminen työllistyminen yhdenjaksoisesti yli kahden viikon ajan estää työttömyysetuuden saamisen, **omaishoitoa arvioidaan omana työnä**)
- Työnhakijan velvollisuuksien noudattaminen (laiminlyönnistä voi seurata oikeuden menettäminen määräajaksi tai toistaiseksi)

Omaishoito omassa työssä työllistymisenä työttömyysturvalain perusteella

Työttömyysturvalaki 2 luku 5 §

- Työnhakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen siltä ajalta, jona hän työllistyy päätoimisesti yrittäjänä tai sitä vastaavalla tavalla **omassa työssään** yhdenjaksoisesti yli kahden viikon ajan.
- Henkilön katsotaan työllistyvän yrittäjänä tai sitä vastaavalla tavalla **omassa työssään** päätoimisesti, jos toiminnan vaatima työmäärä on niin suuri, että se on esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle. Ellei muuhun arvioon ole aihetta, työllistyminen katsotaan sivutoimiseksi ainakin silloin, kun henkilö on ollut vähintään kuusi kuukautta kyseiseen yritystoimintaan tai **omaan työhön** liittymättömässä kokoaikatyössä.
- Päätoimisesti yrittäjänä tai **omassa työssä** työllistyneen henkilön katsotaan edelleen työllistyvän päätoimisesti yrittäjänä tai **omassa työssä** siihen ajankohtaan asti, jona:
 - 1) henkilön työskentely yrityksessä on päättynyt tai yritystoiminta tai **oma työ** on lopetettu 6–9 §:ssä tarkoitetulla tavalla; taikka
 - 2) henkilö osoittaa 2 momentissa tarkoitetulla tavalla työssäolollaan, ettei työllistyminen yrittäjänä tai **omassa työssä** ole esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle.

Työttömyysturvalaki 2 luku 9 §

- Päätoimisesti **omassa työssään** työllistyneen henkilön katsotaan edelleen työllistyvän siinä siihen ajankohtaan asti, jona työnhakijan luotettavana pidettävän ilmoituksen perusteella tai muuten on ilmeistä, ettei toimintaa enää jatketa.

Omaishoito omassa työssä työllistymisenä työttömyysturvalain perusteella

Työttömyysturvalaki 2 luku 5 a §, voimaan 1.1.2018

Lainmuutoksen tarkoituksena on ollut kannustaa työttömiä aloittamaan yritystoiminta. Yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuutta ei arvioida neljän ensimmäisen kuukauden aikana yritystoiminnan aloittamisesta. Työnhakija saa mainitulta ajalta työttömyysetuutta yritystoiminnan estämättä. Jos työnhakijalla on tuloa yritystoiminnasta, tulo otetaan huomioon maksettavan työttömyysetuuden määrässä. Muutos koskee myös omassa työssä työllistymistä!

- Työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta ei neljän kuukauden ajan toiminnan aloittamisesta sovelleta, mitä 5 §:n 1 momentissa säädetään yli kaksi viikkoa kestävästä työllistymisestä yrittäjänä ja **omassa työssä**. Edellytyksenä on, että yritystoiminta tai **omassa työssä** työllistyminen on aloitettu työttömänä ollessa.
- Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan uudelleen, kun henkilö on täyttänyt mainitussa momentissa tarkoitetun määräajan alkamisen jälkeen työttömyyspäivärahan edellytyksenä olevan työssäoloehdon ja työttömyyspäivärahan enimmäisaika alkaa alusta.

TE-toimisto selvittää omaishoitajana työllistymistä

TE-toimisto selvittää omaishoitajana (myös sijaishoitajana) työllistymistä, kun omaishoitajan työttömyys alkaa ja hän ilmoittautuu työttömäksi työnhakijaksi. TE-toimiston selvityspyyntöön kannattaa vastata, jotta työttömyysetuuden saaminen ei viivästy. Jos TE-toimisto ei saa omaishoitajan selvitystä, työttömyysetuuteen ei ole oikeutta.

Jos TE-toimistolla ei ole tietoa omaishoitajana työllistymisestä, työttömyysetuuden maksaminen alkaa ja omaishoitajana työllistyminen tulee vasta myöhemmin ilmi, TE-toimisto joutuu arvioimaan omaishoitajana työllistymistä takautuvaltakin ajalta ja antaa asiasta työvoimapoliittisen lausunnon työttömyysetuuden maksajalle. Jos työvoimapoliittinen lausunto on kielteinen, työttömyysetuus joudutaan perimään takautuvalta ajalta takaisin.

Kun Kela saa tiedon omaishoidosta eikä työvoimapoliittisesta lausunnosta käy ilmi, että TE-toimisto on tutkinut omaishoitotyössä työllistymistä, Kela pyytää TE-toimistolta työvoimapoliittisen lausunnon.

TE-toimisto selvittää omaishoitajana työllistymistä

TE-toimisto pyytää omaishoitajalta selvityksen omaishoitotyön määrästä. TE-toimisto arvioi omaishoitajan kertoman perusteella, onko omaishoidon vaatima työmäärä niin suuri, että se on esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle (työttömyysturvalaki 2 luku 5 §). Lisäksi TE-toimisto selvittää, kuinka nopeasti omaishoitaja voi saada omaishoidettavan muualle hoitoon, kun työtä tarjotaan (esim. muutaman viikon hoidon järjestämisaika). Pelkästään omaishoidon palkkion taso ei vaikuta TE-toimiston arvioon. Omaishoidettavan hoidon tarve voi olla TE-toimiston tarjoaman työn työskentelyajan ulkopuolella, jolloin omaishoito ei estä kokoaikatyön vastaanottamista.

Huom lainmuutoksen 1.1.2018 vaikutus! Jos omaishoitotyö alkaa työttömänä ollessa, TE-toimisto tutkii omaishoitajana työllistymistä pää- tai sivutoimisesti vasta 4 kuukauden jälkeen.

Kela ja työttömyyskassat maksavat työttömyysetuudet

Työttömyyskassa maksaa jäsenelleen työttömyyttä edeltäviin ansioihin perustuvaa ansiopäivärahaa, edellytyksenä riittävä työhistoria (palkansaajan työssäoloehto kertyy työsuhteessa työskentelystä, yrittäjän työssäoloehto kertyy yrittäjänä vakuutetusta työskentelystä).

Kela maksaa peruspäivärahaa 32,40 e/pv, edellytyksenä riittävä työhistoria (työssäoloehto).

Kelan maksaa työmarkkinatukea 32,40 e/pv, kun edeltävää työhistoriaa ei ole tai oikeus ansio- tai peruspäivärahaan on päättynyt.

Työttömyysetuuksien määrää alentavat omat työtulot (jokainen suojaosan ylittävä ansaittu euro vähentää työttömyysetuutta 50 sentillä) ja omat sosiaalietuudet (vähennetään työttömyysetuudesta) sekä ns. aktiivimallin mukainen aktiivisuus.

Huom! Työmarkkinatuki on tarveharkintainen, mikä tarkoittaa sitä, että lähtökohtaisesti kaikki muut kuin soviteltavat työtulot otetaan tarveharkintatulona huomioon. Tarveharkinnan tulorajaan vaikuttaa huollettavien lasten lukumäärän lisäksi perhetilanne.

Omaishoidon palkkio on tarveharkintatuloa.

Aktiivimalli 1.1.2018 lyhyesti

Työttömyysetuutta ei alenneta, jos työttömyysetuuden saaja on riittävän aktiivinen.

Aktiivisuutta tarkastellaan 65 työttömyysetuuden maksupäivän jaksoissa (tarkastelujakso).

Aktiivisuuden edellytys täyttyy, jos työttömyysetuuden saaja on 65 maksupäiväjakson aikana 18 tuntia palkkatyössä, yrittäjänä ansaiten 241 euroa yrittäjätuloa tai 5 päivää TE-palveluiden järjestämässä työllistymistä edistävässä palvelussa (aktiivisuusehto).

Jos työttömyysetuuden saaja ei ole riittävän aktiivinen, 32,40 euron päiväkorvauksesta vähennetään 4,65 % seuraavan 65 maksupäivän ajan. Tämä tarkoittaa yhteensä noin 1 päivän työttömyysetuuden summaa per kuukausi. Vähennys tehdään työttömyysetuuden täydestä määrästä.

Työttömyysetuus palaa ennalleen seuraavan tarkastelujakson alussa, jos aktiivisuusehto on täyttynyt.

Työttömyysetuutta ei pienennetä enempää kuin 1 päivän työttömyysetuuden verran aktiivimallin takia, vaikka aktiivisuusehto ei täyty seuraavienkaan 65 maksupäivän aikana.

Aktiivimalli ja omaishoito

Työttömyysetuutta ei alenneta eikä työttömyysetuuden saajan tarvitse olla aktiivinen, jos

1) hänellä on vireillä työkyvyttömyyseläkehakemus;

2) hän **työskentelee omais-** tai **perhehoitajana**;

3) hän saa työkyvyttömyyden tai vamman perusteella myönnettyä etuutta; tai

4) hän saa työttömyysetuutta lomautuksen perusteella enintään 65 maksupäivältä.

- Aktiivisuutta ei edellytetä eikä työttömyysetuutta makseta alennettuna aikana, jona työttömyysetuuden saajalla on voimassa oleva toimeksiantosopimus omaishoidosta.
- Tieto omaishoitotyöstä pyydetään työttömyysetuushakemuksessa. Asia voi ilmetä myös työvoimapolitiittisen lausunnon perusteluista.
- Edellä mainittu koskee myös sijaishoitajaa.

Kiitos!

Eeva Vartio
juristi
Kela, Etuuspalvelut, Lakiyksikkö

Kela.fi

Kela|Fpa